

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์จะพัฒนาไปได้อย่างรวดเร็วและเจริญก้าวหน้าได้นั้น ต้องมีการบริหารจัดการที่ดี (Good Governance) ซึ่งการบริหารจัดการที่ดี คือการบริหารที่เป็นธรรม โปร่งใส เน้นความเป็นอิสระ ความคล่องตัว และความมีประสิทธิภาพขององค์กร แต่ความเป็นธรรมและความโปร่งใส ไม่ได้เกิดจากการมีกฎระเบียบในการบริหารที่เคร่งครัดหลายขั้นตอน แต่จะได้อาจจากการบริหารงานในรูปแบบที่เปิดโอกาสให้ประชาคมมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ ตั้งแต่การกำหนดเป้าหมาย มีกฎเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน และมีการประเมินผลงานตามกำหนด จึงเน้นความสำคัญไปที่การบริหารที่ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วม ตั้งแต่ขั้นตอนการกำหนดนโยบาย เพื่อมุ่งสร้างประสิทธิภาพและให้ได้ผลงานที่มีคุณภาพ โดยการวางระบบการทำงานให้สั้น มีความเบ็ดเสร็จ ลดขั้นตอน ลดความซ้ำซ้อน คำนึงถึงผู้รับบริการ และใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยมาเสริมประสิทธิภาพในการทำงาน ทำให้การทำงานกะทัดรัดและคล่องตัว เป็นระบบการประสานงานในแนวราบมากขึ้น โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้ใช้บริการของมหาวิทยาลัย ในผลผลิตและบริการต่างๆ ที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานตามที่คาดหวังไว้บนพื้นฐานขององค์กรที่มีหน้าที่สร้างความรู้ใหม่ด้านการวิจัย ถ่ายทอดความรู้ไปสู่ระบบบัณฑิต นำความรู้ไปช่วยแก้ปัญหาสังคมในลักษณะของการบริการวิชาการ และคำนึงถึงการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมควบคู่กันไปด้วย โดยมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้กำหนดนโยบายและทิศทางทางวิชาการ ให้เป็นมหาวิทยาลัยที่เน้นการวิจัย ร่วมกับการจัดการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษาและการพัฒนาการผลิตบัณฑิต ให้ตอบสนองต่อความต้องการในการพัฒนาประเทศ โดยได้ดำเนินการตามแผนกลยุทธ์ของมหาวิทยาลัย ในด้านการเรียนการสอน ซึ่งในปัจจุบันมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้แบ่งสถานศึกษาออกเป็น 5 แห่ง คือ วิทยาเขตหาดใหญ่ วิทยาเขตปัตตานี เขตการศึกษาภูเก็ต เขตการศึกษาสุราษฎร์ธานี และเขตการศึกษาตรัง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. วิทยาเขตหาดใหญ่ ตั้งอยู่ที่ตำบลคอหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มี 14 คณะ ดังนี้

1. คณะวิศวกรรมศาสตร์	2. คณะทันตแพทยศาสตร์
3. คณะวิทยาศาสตร์	4. คณะอุตสาหกรรมเกษตร
5. คณะแพทยศาสตร์	6. คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม
7. คณะพยาบาลศาสตร์	8. คณะศิลปศาสตร์
9. คณะวิทยาการจัดการ	10. คณะนิติศาสตร์
11. คณะทรัพยากรธรรมชาติ	12. คณะเภสัชศาสตร์
13. บัณฑิตวิทยาลัย	14. คณะเศรษฐศาสตร์

2. วิทยาเขตปัตตานี ตั้งอยู่ที่ตำบลรูสะมิแล อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี มี 6 คณะ ดังนี้

1. คณะศึกษาศาสตร์	2. คณะวิทยาการสื่อสาร
3. คณะมนุษยศาสตร์	4. คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
5. วิทยาลัยอิสลามศึกษา	6. คณะศิลปกรรมศาสตร์

3. เขตการศึกษาภูเก็ท ตั้งอยู่ที่ ถนนวิชิตสงคราม อำเภอกระบี่ จังหวัดภูเก็ต มีการจัดการศึกษา ดังนี้

3.1 วิทยาลัยชุมชนภูเก็ต เปิดสอนหลักสูตรระดับปริญญาตรี วิทยาศาสตร์ บัณฑิต สาขาวิทยาการคอมพิวเตอร์ ร่วมกับคณะวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์บัณฑิต สาขาวิศวกรรมคอมพิวเตอร์ร่วมกับคณะวิศวกรรมศาสตร์ และเปิดสอนหลักสูตรระดับปริญญาโทภาคสมทบ 2 หลักสูตร คือ บริหารธุรกิจบัณฑิต ร่วมกับ คณะวิทยาการจัดการ และศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม ร่วมกับ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

3.2 คณะอุตสาหกรรมบริการ เปิดสอนหลักสูตรปริญญาตรี 2 หลักสูตร คือ บริหารธุรกิจ สาขาการจัดการโรงแรม (หลักสูตรนานาชาติ) และศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิเทศธุรกิจ (จีน) และระดับปริญญาโท หลักสูตรบริหารธุรกิจ 2 สาขา คือ สาขาการจัดการบริการและการท่องเที่ยว (หลักสูตรนานาชาติ) และสาขาบริหารธุรกิจ

4. เขตการศึกษาสุราษฎร์ธานี ตั้งอยู่ที่บ้านเขาท่าเพชร ตำบลมะขามเตี้ย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีภารกิจหลักในการจัดการศึกษา ดังนี้

4.1 วิทยาลัยชุมชนสุราษฎร์ธานี มีภารกิจหลักในการจัดการเรียนการสอน รายวิชาพื้นฐานทางด้านสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และสาขาวิชามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ วิจัย และให้บริการวิชาการ โดยจะแบ่งส่วนราชการออกเป็น 1 สำนักงาน เลขานุการ 2 ภาควิชา และ 2 ฝ่าย ตามโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการเดิมที่ ทบวงมหาวิทยาลัยประกาศ คือ

- 1) สำนักงานเลขานุการ
- 2) ภาควิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
- 3) ภาควิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- 4) ฝ่ายการศึกษาเฉพาะทาง
- 5) ฝ่ายวิจัยและบริการวิชาการ

4.2 คณะเทคโนโลยีและการจัดการ มีภารกิจหลักในการจัดการเรียนการ สอนในสาขาวิชาต่าง ๆ วิจัยและบริการวิชาการ จะแบ่งส่วนออกเป็นสาขาวิชาต่าง ๆ คือ

- 1) สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการอุตสาหกรรม
- 2) สาขาวิชาผลิตภัณฑ์ชีวภาพ
- 3) สาขาวิชาวิทยาการจัดการ

5. เขตการศึกษาตรง ตั้งอยู่ที่ตำบลควนปริง อำเภอเมือง จังหวัดตรัง มีการ จัดการศึกษา ดังนี้

5.1 เปิดสอนในระดับปริญญาตรี 8 หลักสูตร โดยหลักสูตรทั้งหมด สังกัดคณะพาณิชยศาสตร์และการจัดการ คือ หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาการจัดการ สารสนเทศและคอมพิวเตอร์ สาขาวิชาการบัญชี สาขาาระบบสารสนเทศทางการบัญชี สาขาวิชาการประกันภัย สาขาวิชาการบัญชีต่อเนื่อง 2 ปี สาขาการตลาด สาขาการบริหาร การท่องเที่ยว และสาขาการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

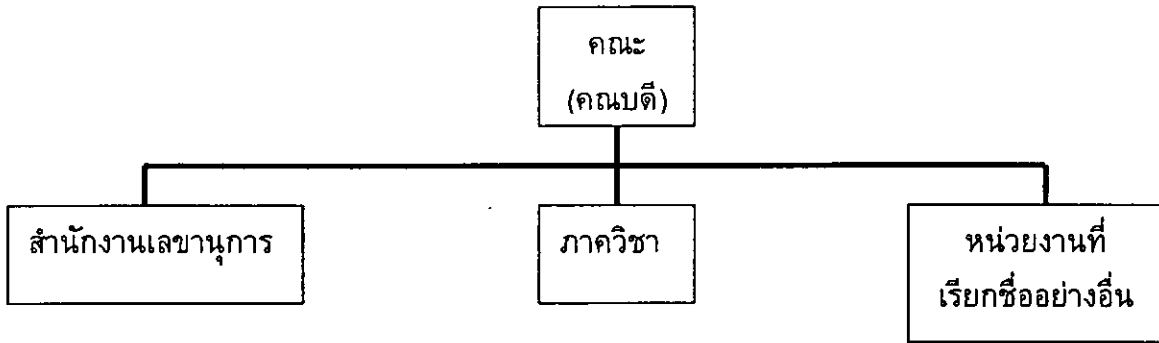
5.2 เปิดสอนในระดับบัณฑิตศึกษา 1 หลักสูตร คือหลักสูตร รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (ภาคสมทบ)

ในส่วนของการบริหารในระดับคณะได้แบ่งส่วนราชการย่อยๆ ออกเป็นภาควิชา สำนักงานเลขานุการ และหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่น ซึ่งตามพระราชบัญญัติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ พ.ศ. 2522 ได้กำหนดไว้ใน

มาตรา 8 วรรค 3 "คณะและวิทยาลัย อาจแบ่งส่วนราชการเป็นสำนักงาน เลขานุการและภาควิชาหรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น"

มาตรา 9 วรรค 2 "การแบ่งส่วนราชการเป็นภาควิชา กอง สำนักงานเลขานุการ และแผนก หรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น ให้ทำเป็นประกาศทบวงมหาวิทยาลัย และ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา"

ภาพประกอบ 1 โครงสร้างการบริหารของหน่วยงานระดับคณะ

ในระดับคณะ คณบดีเป็นผู้บริหารสูงสุด เป็นผู้รับผิดชอบภาระงานในหน้าที่ทั้งหมด โดยมีรองคณบดี ผู้ช่วยคณบดีเป็นผู้ช่วยดำเนินงาน มีคณะกรรมการประจำคณะ เป็นองค์กรบริหารของคณะ มีสำนักงานเลขานุการเป็นหน่วยงานรองรับภารกิจของคณบดีทั้งหมด สำนักงานเลขานุการคณะจึงมีฐานะเป็นหน่วยงานสนับสนุนการปฏิบัติงานเพื่อให้เป็นภาระงานของคณะดำเนินไปด้วยดี ประสบความสำเร็จ สมตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล (effective and efficiency) ภายใต้หน้าที่และกระบวนการทางการบริหาร 7 ประการ คือ

- การวางแผน (Planning)
- การจัดองค์การ (Organizing)
- การจัดคนเข้าทำงาน หรือการบริหารงานบุคคล (Staffing)
- การวินิจฉัยสั่งการ หรือการอำนวยการ (Directing)
- การประสานงาน (Coordinating)
- การรายงาน (Reporting)
- การงบประมาณ (Budgeting)

จากภาระหน้าที่และความรับผิดชอบของสำนักงานเลขานุการคณะ ภายใต้กระบวนการทางการบริหาร 7 ประการ ข้างต้น กันต์สิต ไชยเศรษฐ (2541 : 10-11) พบว่า ปัญหาทางการบริหารงานสำนักงานเลขานุการคณะในสภาพการณ์ปัจจุบันมี 4 ด้าน ดังนี้

การวางแผน : สำนักงานเลขาธิการคณะไม่ได้มีการกำหนดแผนงานของตนเอง หรือมีส่วนรับรู้ในแผนงาน ขององค์การมากไปกว่าการรับรู้แผนของรัฐ ซึ่งอยู่ในระดับมหภาค (Macro) เช่น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แต่ใช้การปฏิบัติงานไปตามคำสั่ง นโยบายของผู้มีอำนาจ หรือตามเหตุการณ์ สถานการณ์เฉพาะหน้าในขณะนั้น ไม่มีกรอบการวางแผน ทั้งๆที่ในทุกองค์การจำเป็นต้องมีการวางแผนเพื่อกำหนดทิศทางขององค์การในอนาคตให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

การจัดองค์การ : มีการจัดโครงสร้างอำนาจหน้าที่อย่างเป็นทางการภายในองค์การ ตามระบบราชการที่ได้มีการแบ่งส่วนราชการไว้แล้ว แต่การกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงานแต่ละคนยังไม่มี ความชัดเจน รวมทั้งความสัมพันธ์ที่ผู้ปฏิบัติงานจะมีต่อกันด้วย บางครั้งมีการจัดแบ่งหน่วยงานเป็นการภายในตามนโยบายของผู้บริหารคณะ แต่ส่งผลกระทบต่อหน่วยงานอื่นและสถานะ (Status) ของตัวบุคคล ตามสายงานที่ไม่สอดคล้องกับความก้าวหน้าในอาชีพของบุคคลและผลกระทบอื่นที่เกี่ยวข้องเช่น การประสานงานระหว่างหน่วยงานย่อยและหน่วยงานภายนอกคณะ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 2535:11) ทั้งๆที่การจัดองค์การเป็นกระบวนการที่จัดตั้งขึ้นเพื่อกำหนดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆที่สามารถทำให้การดำเนินการขององค์การบรรลุเป้าหมายที่กำหนด อย่างน้อยด้วยความสัมพันธ์พื้นฐาน 4 ประการที่เอ็ดวิน บี ฟลิปโป (Edwin B. Flippo) ให้ความเห็นไว้คือ วัตถุประสงค์ ความรับผิดชอบ อำนาจหน้าที่ และการยอมให้มีการตรวจสอบ

การอำนวยความสะดวก : การอำนวยความสะดวกให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างจริงจัง ด้วยความสมัครใจของผู้ปฏิบัติงาน การอำนวยความสะดวกที่มีประสิทธิภาพจะเกี่ยวข้องกับการจูงใจ การติดต่อสื่อสาร การสื่อข้อความ และภาวะผู้นำ เป็นต้น ซึ่งกันต์ลิตได้ปฏิบัติงานอยู่ในสำนักงานเลขาธิการคณะมาเป็นระยะเวลา นานกว่า 20 ปี พบว่า การอำนวยความสะดวกในสำนักงานเลขาธิการคณะไม่ได้คำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวมากนัก

งบประมาณ : สำนักงานเลขาธิการคณะ เป็นหน่วยงานสนับสนุนการปฏิบัติงานขององค์การเป็นหน่วยงานกลางที่ต้องอำนวยความสะดวกแก่หน่วยงานอื่น ๆ ทั้งหมดในองค์การ แต่การสนับสนุนด้านทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด และจะได้รับการพิจารณาจัดสรรงบประมาณในลำดับสุดท้ายเสมอ

จากสภาพความเป็นจริงข้างต้น และจากคำกล่าวที่มักได้ยินกันอยู่เสมอจากผู้ที่อยู่ในวงการสถาบันการศึกษา ว่าในปัจจุบัน สำนักงานเลขาธิการคณะยังมีการปฏิบัติงานที่ขาดประสิทธิภาพ แม้จะไม่ได้ระบุชัดถึงสาเหตุและเหตุผลว่าเป็นผลอันเนื่องมาจาก แผนงาน คน วัสดุ เทคโนโลยี หรือทรัพยากรอื่นใดก็ตาม แต่ก็สามารถอนุมานได้ว่าน่าจะเป็นผลมาจากการบริหารงาน ซึ่งถ้าเป็นจริง สำนักงานเลขาธิการคณะน่าจะมีปัญหาอุปสรรคอย่างใดอย่างหนึ่ง

ในส่วนของสำนักงานภาควิชายังไม่พบว่าได้มีการศึกษาในเรื่องนี้อย่างจริงจัง ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา "ปัญหาในการบริหารงานสำนักงานภาควิชาในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่" เพื่อจะได้ทราบปัญหาในการบริหารงาน และทราบแนวทาง ในการเพิ่มประสิทธิภาพและจะทำให้เกิดประสิทธิผลในการบริหารงานให้ดียิ่งขึ้น ทำให้ภาควิชาและมหาวิทยาลัยได้มีแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง ส่งผลให้เป็นหน่วยงานที่มีประสิทธิภาพทางการบริหารต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัญหาในการบริหารงานของสำนักงานภาควิชา
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับปัญหาในการบริหารงานของสำนักงานภาควิชา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาในระดับปัญหาในการบริหารงานของสำนักงานภาควิชาในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่
2. ศึกษาในระดับปัญหาในการบริหารงานของสำนักงานภาควิชา 7 ด้านคือ ด้านการวางแผน การจัดองค์การ การบริหารงานบุคคล การวินิจฉัยสั่งการ การประสานงาน การรายงาน และการงบประมาณ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ปัญหา หมายถึง ระดับปัญหาในการบริหารงานของสำนักงานภาควิชา
  - 1.1 ด้านการวางแผน (Planning) การวางแผน หมายถึง การคิดวิเคราะห์ และตัดสินใจ กำหนดแผนงาน หรือการกำหนดวิธีการทำงานไว้ล่วงหน้า เพื่อผลสำเร็จตามที่ต้องการ
  - 1.2 ด้านการจัดองค์การ (Organizing) การจัดองค์การ หมายถึง การจัดโครงสร้างการบริหารสำนักงาน โดยกำหนดสายงาน อำนาจหน้าที่และวิธีการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสำนักงานไว้อย่างชัดเจน
  - 1.3 ด้านการจัดคนเข้าทำงานหรือการบริหารงานบุคคล (Staffing) การจัดคนเข้าทำงาน หมายถึง การสรรหาบุคคลที่เหมาะสม บรรจุลงในตำแหน่งต่างๆ ของสำนักงานภาควิชา รวมทั้งการฝึกอบรมและการพัฒนาบุคลากร

1.4 ด้านการวินิจฉัยสั่งการหรือการอำนวยความสะดวก (Directing) การวินิจฉัยสั่งการ หมายถึง การอำนวยความสะดวก การตัดสินใจให้งานดำเนินไปด้วยดีจนกระทั่งองค์การสามารถบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้

1.5 ด้านการประสานงาน (Coordinating) การประสานงาน หมายถึง ความร่วมมือประสานงานระหว่างบุคคลกับบุคคลระหว่างบุคคลกับหน่วยงาน ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่าง ๆ ขององค์การไปในทิศทางที่มุ่งไปสู่วัตถุประสงค์ที่องค์การกำหนด

1.6 ด้านการรายงาน (Reporting) การรายงาน หมายถึง การบอกให้ทราบถึงการปฏิบัติงานและผลการปฏิบัติให้คณะหรือผู้ที่เกี่ยวข้องทราบเป็นระยะ ๆ

1.7 ด้านงบประมาณ (Budgeting) การงบประมาณ หมายถึง กิจกรรมการดำเนินงานที่เกี่ยวกับการจัดทำ การใช้จ่าย การเบิกจ่ายเงินงบประมาณ

2. สำนักงานภาควิชา หมายถึง สำนักงานภาควิชาในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

3. มหาวิทยาลัย หมายถึง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบระดับปัญหาในการบริหารงานของสำนักงานภาควิชา
2. ทำให้ทราบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับปัญหาในการบริหารงานของสำนักงานภาควิชา
3. เพื่อเป็นข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการบริหารงานของสำนักงานภาควิชาให้ดียิ่งขึ้น